

Csak egy béka, csak egy csiga, csak egy sün... Bármennyire mélyen is bújom a biológiával foglalkozó szakirodalmat, nem találok a fajok neve előtt a „csak” állandó jelzöt. A modern gépjárművezető – köztük természetesen jómagam is – jobb esetben próbálja kerülgetni az aszfaltra tévedt állatokat, azonban egy kiadósabb eső után ember legyen a talpán, aki gázolás nélkül tud áthaladni a természet ilyen „akadálypályáján”. Ilyenkor nyugtathatjuk magunkat azzal, hogy csak egy béka volt. Ám a szétlapított béka szemszögéből nézve ez igencsak sovány vigasz...

BÉKÁK TERELVE, VÖDRÖZVE, MEGMENTVE

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: MORVAI SZILÁRD

RÉSZEZETVE

DELMI

LGÁLAT

A veszteség tetemesnek mondható, és nem kell külön felmérést végezni ahhoz, hogy belássuk, milyen hatalmas számban pusztulnak el így évente, főleg a tavaszi időszakban. Szaporodási időben igencsak gyakori jelenség a kétéltűek ipari méretű elgázolása, főleg ott, ahol a telető- és a szaporodóhelyet elválasztó aszfaltút vezet... Béka és autó párharcából csak az előbbi kerülhet ki vesztesen.

Akciós szállítás

A hazai békamentő kampányok már legalább negyedszázados múltúak. Kezdetben gyalogszerrel nekivágva az éjszakában egyszerűen csak összeszedték az úttestre tévedt jószágokat. Százával perse. E módszer hatékonysága mégis alacsony volt, és az autók között szalamozva nyilván az emberre nézve is veszélyes. A terelőkerítéses és vödörápadás

mentés viszont lényegesen hatékonyabb és mindenki számára veszélytelenebb. Ráadásul a nagy egyedszám, a vándorló állattömeg szinte teljes befogása miatt már nem pusztán kétéltűmentésről beszélhetünk, hiszen így a gyűjtött adatok kutatási adatbázis létrehozására is alkalmasak.

JÓ FALAT

A farmosi békamentés legismertebb szlogenje:

„A kétéltűeket csak az emberi hatásoktól kell megvédenünk.” A környék gázlómadarainak viszont kiváló táplálékai

BÉKABEMUTATÓ

A helyszínre látogató gyerekeknek Németh András tart ismertetőt, aki a fő szervező, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őre

Terelve csapdázás

A kezdeti évek tanulságai minden évben apró változtatásokat hoztak itt, Farmoson is, mely a hazai békamentő tevékenység egyik ismert helyszíne. A terelőkerítés anyaga, annak magassága, kiépítésének módja, a felhasznált anyagok egyre inkább a célnak megfelelő formát öltöttek.

A leghatékonyabb eszköznek a tartós, könnyen vágható, szakadásra kevésbé hajlamos (újrahasznosított) homlokzattakaró reklámháló bizonyult. Az 50–70 cm magas kerítésnek ellen kell állnia az időjárás viszontagságainak a mentés első napjától az

utolsóig. A gyakran szőlőkarókkal merevített reklámháló alsó része földdel takart barázdában fut, így a kerítés alulról teljesen zárttá válik. A szakaszosan – gyűjtőcsapdaként – beásott vödörk aljába nedves homok kerül, ezáltal a békák az úton történő át-cipelésig aránylag komfortosan pihenhetnek, a vödörk aljába fűrt kisebb lyuk pedig meggátolja az esetleges esővíz-felhalmozódást, és kiszáradás ellen is védhet, amennyiben a talajvizet engedi beszivárogni a száraz „békatérbe”. A lyukas aljú vödör ráadásul kevésbé csábító az éjszakai vödörtolvajok számára...

Tömeges begyűjtés

A hazánkban őshonos kétéltűek változatos összképet mutatnak, egy dologban viszont minden faj hasonló: eszi a szúnyogot, legyet, és rejtőzködni próbál, ha egy gólyát lát maga fölött megérkezni! Rovarokra-férgekre vadászik, miközben rá is vadásznak! És ehhez jön az a vészterhes átkelés az utakon a mocsarak és lápok felé!

Az ideiglenes terelőrendszer február végi felállítása után az önkéntesek és a mentést vezetőik izgalommal várják a szaporodni vágyó békahadsereg megindulását! A kora tavaszi első langyos esők után érkező békaáradat meghozza a befektetett munka gyümölcsét. A kerítések által terelt és a beásott vödörkbe került állatokat ezerszámba gyűjtik be a helyszínen dolgozó önkéntesek. A békák nagyobb számú vonulása az éjszakai órákra tehető, ennek megfelelően a mentés-átszállítás rendszerint a reggeli órákban történik.

Farmoson egy-egy szezonban átlagosan 30-40 ezer állat kerül a természetvédők vödreibe, de volt példa olyan évre is, amikor a megmentett egyed-szám megközelítette a 70 ezret! A gyűjtőtartályokban pedig van minden: barna ásóbéka, vörös hasú unka, zöld levelibéka, barna varangy, zöld varangy, erdei béka, pettyes göte, tarajos göte.

VIZESÉLŐHELYEN, SZÁRAZ LÁBBAL

A farmosi Kékhegy tanösvény egész évben izgalmas találkozások helyszíne lehet.

A nádason átvezető 210 méter hosszú deszkapallósor különleges világba kalauzol

(lent)

ZÖLD LEVELIBÉKA

Az inkább éjszaka aktív békánk a mentés egyik legkedveltebb faja – alighanem élénkzöld színe és tapadókorongos lábai miatt

Mocsári tudásbázis

E mentési módszer és a közben végzett tudományos statisztikai munka sok kérdésre adott már választ az évek során. Például arra, hogy a tavaszi fagyok viszatérése képes megállítani a vonulást, vagy hogy a csapadékosabb években 5 °C-os napi középhőmérsékletnél indul meg a vonulás, de a szárazabb időszakokban ehhez pár fokkal melegebb kell. Kiderült, hogy a kételtűállomány nagyságát leginkább a lehulló csapadék mennyisége és a szaporodóhely vízállása befolyásolja. Ez utóbbi emberi tényező is lehet, ha a vízmennyiséget zsilipekkel szabályozzák.

Számos kérdés persze még megválaszolatlan, pl. milyen egyéb folyamatok alakítják még a kételtű-közösségek nagyságát, mely tényezők kedvező vagy kedvezőtlen együttállása okozhatja az évről évre felmért állatszám jelentős változásait stb.

Közelebb a békákhoz

A farmosi békamentés egyik nem titkolt célja a környezettudatosabb életre nevelés és a tágabban értelmezett természetvédelem üzenete: a béka nem bántja az embert, nem kell tőle félni! Nem harap, nem rúg, nem csíp, sőt nem is ronda. Persze a békák szépségét meglátni – sokak számára hosszabb út. A Hajta-patak partját szegélyező mocsárban járva azonban nyilvánvaló, hogy a munkákban részt vevő gyerekeknek meghatározó élmény az itt eltöltött idő. A közelben kiépített Kékbegy tanösvény pedig már egy újabb útra kalauzolhat mindenkit, aki útjába ejti e kis alföldi falut, ahol már egy évtizede nagy dolgok történnek – főleg, ha az itt élő békák szemszögéből nézzük a történeteket! ☺

MENTŐ AKADÁLY

A mentés végéhez közeledve a kerítés kissé már csapzott, de még mindig kellő hatékonysággal tereli a békákat a földbe ásott vödörökbe (balra lent)

TŰNÉS A SZÍNÉRŐL!

A tavaszi napsütés a pusztában sütkérező ásóbékát gyorsan a vízbe vagy a föld alá kényszeríti

SZOKATLAN SZEMEK

Farmoson döntő többségében barna ásóbékák mozognak a vödörökben a telelő- és a szaporodóhely között. A latinul *Pelobates fuscus*ra keresztelt, őshonos békafajunk – hasonlóan minden hazai kétéltűhöz – a sebezhető állományú állataink közé tartozik. Elnevezését egész éves ásóéletmódja után kapta. Télen egészen a fagyhatár alá ássa magát: 1-1,5 m mélyre, ahol biztonságban áttelel. Megjelenésének legfeltűnőbb része a szeme: függőleges hasítékú pupillája és aranyszínű szeme közelről meglepően különleges látványt nyújt. A mentést végzőknek gondosan ügyelniük kell az ásóbékákra, hiszen kicsinségük miatt igen sérülékenyek. A hím egyedek testhossza nem több 6,5 centiméternél!

